

Poziom i struktura minimum egzystencji w 2014 r.

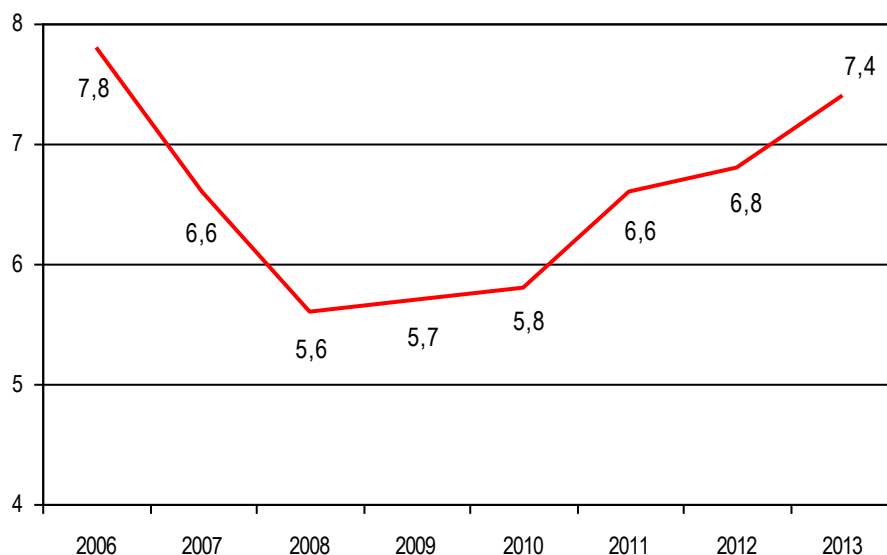
(dane średnioroczne)

Wprowadzenie

Do znanych już od lat miar ubóstwa, do których należy minimum egzystencji, statystyka publiczna udostępnia nowe badania sytuacji gospodarstw domowych, ich warunków życiowych i dochodów (GUS 2015b), jakości życia czy form wykluczenia (GUS 2013 b).

Kategorię minimum egzystencji opracowano metodą potrzeb podstawowych. Jest to linia ubóstwa ekonomicznego wyznaczająca poziom życia, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju człowieka (Deniszczuk, Sajkiewicz 1997). Zaspakajanie potrzeb na tym poziomie i zakresie rzeczowym umożliwia jedynie przeżycie, wyznaczając *dolną granicę obszaru ubóstwa*.

Wykres 1. Zagrożenie ubóstwem skrajnym w Polsce w latach 2006 - 2013
(% osób w gospodarstwach domowych poniżej minimum egzystencji).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS 2014.

Według badań GUS, zakres *ubóstwa skrajnego* mierzonego linią minimum egzystencji utrwała się, a nawet ulega rozszerzeniu. W 2013 r. odsetek gospodarstw wydających poniżej tej granicy wzrósł do 7,4%, (w 2012 r. 6,8%). Niekojące jest dużo wyższe zagrożenie ubóstwem w przypadku rodzin z dziećmi: ponad 10% rodzin z trójką dzieci żyła poniżej minimum egzystencji,

a ryzyko ubóstwa dotykało blisko 23% małżeństw z czwórką i więcej dzieci na utrzymaniu (por. GUS 2014, 6).

W informacji tej przedstawiamy wartości i strukturę minimum egzystencji w 2014 r., w cenach średniorocznych.

Wartość i struktura minimum egzystencji

Tabela 1. Wartość minimum egzystencji w 2014 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	211,54	423,09	607,17	675,23	859,31	1 111,44	180,82	361,63
Mieszkanie	259,32	357,71	508,82	508,82	661,43	813,44	259,32	357,71
- eksploatacja	243,64	337,30	482,22	482,22	627,16	772,10	243,64	337,30
- wyposażenie	15,68	20,41	26,61	26,61	34,27	41,34	15,68	20,41
Edukacja	0,00	0,00	3,54	56,33	59,87	116,20	0,00	0,00
Odzież i obuwie	19,51	37,17	59,30	60,04	82,18	105,05	19,51	37,17
Leki	9,93	16,96	35,76	27,25	45,46	55,63	15,92	28,93
Higiena	17,87	35,20	44,28	49,49	58,59	73,06	15,32	30,11
Pozostałe wydatki	25,91	43,51	62,94	68,86	88,34	113,74	24,54	40,78
Razem ME	544,09	913,63	1 321,81	1 446,01	1 855,16	2 388,56	515,43	856,32
ME na 1 osobę	544,09	456,82	440,60	482,00	463,79	477,71	515,43	428,16

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.
Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Wartości minimum egzystencji przedstawia Tabela 1. Warto je porównać z wysokością dochodów uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej. Po 6 latach stałej wysokości tych kwot, jesienią 2012 r. przyjęto nowe progi dochodowe uprawniające do tych świadczeń. Dla osoby samotnie gospodarującej granica ta wynosi 542 zł, zaś dla osoby żyjącej w rodzinie – 456 zł.¹

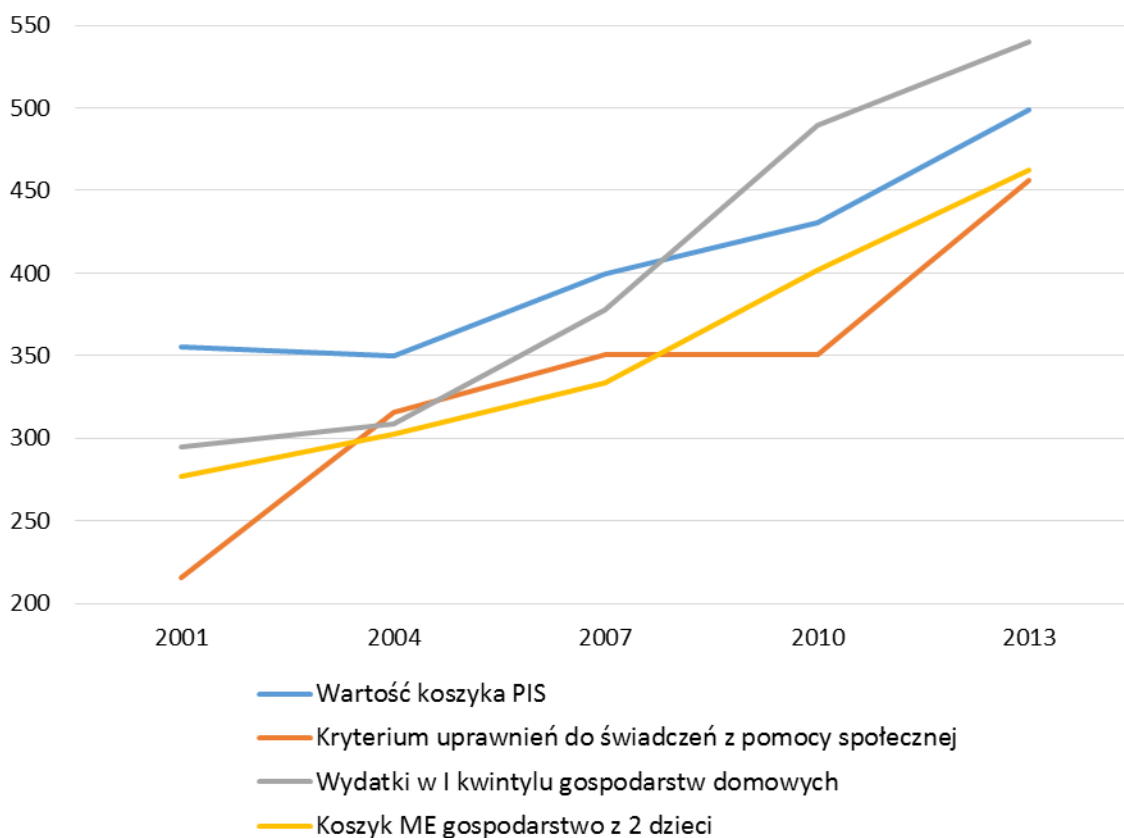
Podobnie jak w 2013 r., także w 2014 r., aż w trzech z czterech typów gospodarstw pracowniczych z dziećmi, wartość minimum egzystencji była wyższa od nowego progu w pomocy społecznej. W przypadku osób samotnych w wieku produkcyjnym, wartości minimum egzystencji były wyższe niż wartość tego progu.

Wartości koszyków minimum egzystencji były zawsze niższe od wysokości Progu Interwencji Socjalnej, szacowanego przez IPiSS dla celów określania granicy dochodów uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej (por. IPiSS 2015). Granica dostępu do

¹ Zamrożone progi w pomocy społecznej skrzywiły obraz „oficjalnej” linii ubóstwa. W latach 2006-2012, gdy linie ubóstwa absolutnego i subiektywnego wskazywały na utrwalenie się lub rozwój sfery niedostatku, oficjalna linia ubóstwa wykazywała spadki (por. GUS 2014, 2, Broda Wysocki, Kurowski 2013). Sytuacja zmieniła się w 2013 r. po wejściu w życie nowych progów.

świadczeń z pomocy społecznej była niezmiennie niższa od wartości progów PIS, a od kilku lat jest ona nawet niższa od wartości minimum egzystencji (Wykres 2).

Wykres 2. Minimum egzystencji oraz Próg Interwencji Socjalnej na tle wydatków grup ubogich oraz stosowanego kryterium dostępu do świadczeń w latach 2001 – 2013 (gospodarstwo z 2 dzieci, wydatki na osobę).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie IPiSS 2015.

Dynamika minimum egzystencji

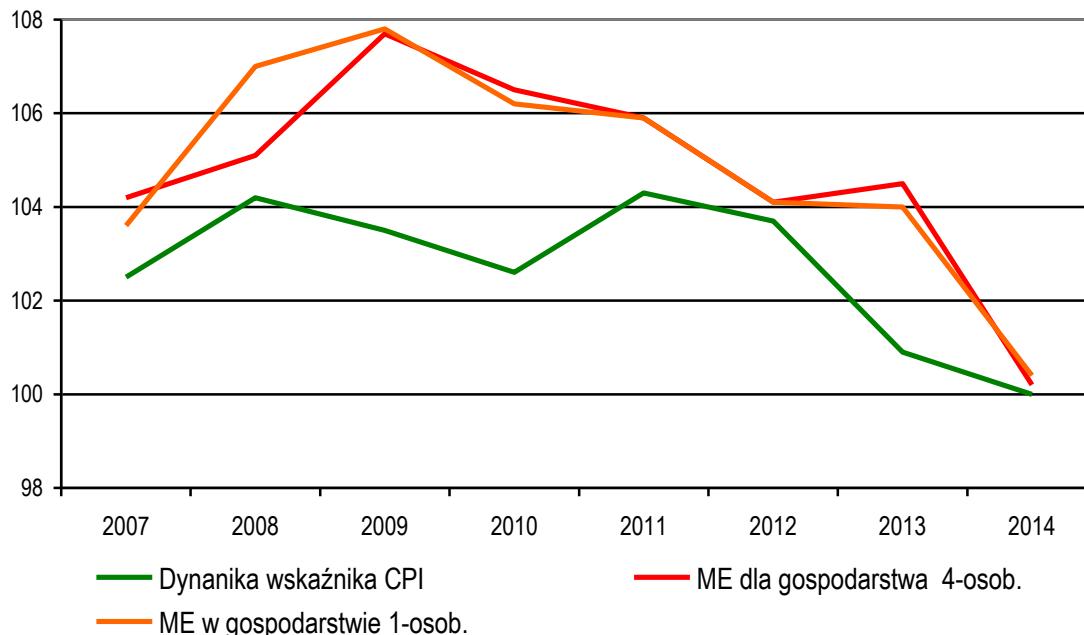
W warunkach stabilizacji cen oraz okresowo występującej deflacji, w porównaniu z danymi z roku poprzedniego, minimum egzystencji w 2014 r. utrzymało swoją wartość. Jest to zgodne z tendencjami wskaźników cen notowanych w GUS (Wykres 3).

W koszyku minimum egzystencji, znacząco spadła wycena artykułów żywnościowych, o ponad 2%, co jest zgodne ze wskaźnikiem CPI dla tej grupy (por. Tabela 2). Najbardziej spadły ceny cukru (o 30%), ale także warzyw i owoców, w tym jabłek (średnio o blisko 12%). Spadek cen owoców został wzmocniony przez ograniczony zbyt produktów rolnych w wyniku embarga u wschodnich sąsiadów.

Koszyk zdrowotny był drugą i ostatnią grupą, której wartość w stosunku do roku poprzedniego lekko obniżyła się (do 3,3% w gospodarstwie osoby samotnej) – wynika to ze zniżki

w wycenie niektórych lekarstw. Rośnie z kolei dość znacząco wartość koszyka potrzeb higienicznych (ok. 5% dla gospodarstw pracowniczych).

Wykres 3. Dynamika minimum egzystencji na tle inflacji w latach 2007-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych IPiSS oraz danych GUS 2015 a.

Tabela 2. Dynamika minimum egzystencji na tle inflacji w 2014 r. (2013 r. = 100).

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa domowego				Dynamika wzrostu cen (CPI)
	Pracownicze 1-osobowe	Pracownicze 4-osobowe	Emeryckie 1-osobowe	Emeryckie 2-osobowe	
Żywność	97,6	97,6	97,2	97,2	99,1
Eksploatacja mieszkania	101,6	101,9	101,6	101,6	101,4
Wyposażenie mieszkania	104,8	105,8	104,8	105,5	99,9
Edukacja	-	104,2	-	-	96,2
Odzież i obuwie	112,3	108,2	112,3	112,9	95,3
Leki	96,7	99,9	98,0	98,8	100,2
Higiena osobista	105,1	104,8	102,7	102,7	99,8
Razem	100,4	100,2	100,3	100,1	100,0

Źródło: Obliczenia IPiSS oraz własne na podstawie GUS 2015 a.

Koszty eksploatacji mieszkań komunalnych (wzrost kosztów od 1,6% w gospodarstwach 1-osobowych, do 2% w rodzinie z trójką dzieci) odpowiada wskaźnikowi CPI (1,4%). Czynsze wzrosły o 3,3%, o 2,5% wzrosły koszty pobrania wody zimnej, a koszty odprowadzenia ścieków o 3,4%. W szacowaniu energii pobieranej z gazu zaszła systemowa zmiana: drugiej połowy roku gospodarstwa domowe otrzymują informację o koszcie energii (w kWh), a nie o ilości zużytego gazu (m³). Wycena wyposażenia mieszkania komunalnego, mimo wskaźnika CPI sugerującego stabilizację cen, rośnie od 4,8 do 5,9% - jest to efekt ponownego przeglądu cen tych towarów.

Ogólny wskaźnik CPI dla edukacji spada, co jest zapewne wynikiem obniżek opłat za przedszkola, ale wartość koszyka edukacyjnego, na skutek wzrostu innych artykułów i usług, podniosła się o 4,2 - 4,4 punktu.

Koszyk potrzeb odzieżowych w tym roku wzrasta najbardziej, mimo niskiego poziomu wskaźnika CPI dla tej grupy. Przeciętne zaobserwowane ceny towarów ujętych (w stosunkowo i tak ubogim koszyku), nawet po uwzględnieniu różnych obniżek, wzrosły.

Tabela 3. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2014 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	38,9	46,3	45,9	46,7	46,3	46,5	35,1	42,2
Mieszkanie	47,7	39,2	38,5	35,2	35,7	34,1	50,3	41,8
- eksploatacja	44,8	36,9	36,5	33,3	33,8	32,3	47,3	39,4
- wyposażenie	2,9	2,2	2,0	1,8	1,8	1,7	3,0	2,4
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,9	3,2	4,9	0,0	0,0
Odzież i obuwie	3,6	4,1	4,5	4,2	4,4	4,4	3,8	4,3
Leki	1,8	1,9	2,7	1,9	2,5	2,3	3,1	3,4
Higiena osobista	3,3	3,9	3,3	3,4	3,2	3,1	3,0	3,5
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura

Broda Wysoki P., Kurowski P. (2013), *Próg interwencji socjalnej czy minimalny dochód socjalny? Refleksja nad propozycjami zmian w pomocy społecznej*, Polityka Społeczna nr 4 / 2013.

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2015 a), *Biuletyn Statystyczny*, Nr 1 (styczeń), GUS, Warszawa.

GUS (2015 b), *Dochody i warunki życia ludności Polski. Raport z badania EU-SILK 2013*, GUS.

GUS (2014), *Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2013 r., informacja sygnałna*, GUS, Warszawa.

GUS (2013 a), *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS*, GUS Warszawa.

GUS (2013 b), *Jakość życia, kapitał społeczny, ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce*, GUS Warszawa.

IPiSS (2015), *Wysokość i struktura progu Interwencji Socjalnej. Raport weryfikacyjny*, (red. P. Broda-Wysocki), Raport IPiSS dla MPiPS, Warszawa.